

Sygn. akt I Ca 387/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 października 2019 roku

Sąd Okręgowy w Sieradzu Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Joanna Składowska

Sędziowie Katarzyna Powalska

Barbara Bojakowska (ref.)

Protokolant sekretarz sądowy Elwira Kosieniak

po rozpoznaniu w dniu 2 października 2019 roku w Sieradzu

na rozprawie

sprawy z powództwa R. G.

przeciwko V. L. Towarzystwa (...) w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Łasku

z dnia 13 maja 2019 roku, sygnatura akt I C 34/19

I. zmienia zaskarżony wyrok w punktach 1 i 2, w ten sposób, że:

a/ zasądzoną w punkcie 1 kwotę 8108,37 zł obniża do 6795,07 zł (sześć tysięcy siedemset dziewięćdziesiąt pięć złotych 07/100);

b/ po punkcie 1 dodaje punkt 1a w brzmieniu: „oddala powództwo w pozostałej części”;

c/ zasądzoną w punkcie 2 kwotę 2223 zł obniża do 1576,60 zł (jeden tysiąc pięćset siedemdziesiąt sześć złotych 60/100);

II. oddala apelację w pozostałej części;

III. zasądza od powoda R. G. na rzecz pozwanej V. L. Towarzystwa (...) w W. 201 zł (dwieście jeden złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I Ca 387/19

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Rejonowy w Łasku zasądził od pozwanego V. L. Towarzystwa (...) w W. na rzecz powoda R. G. 8108,37 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od 9 stycznia 2019 r. do dnia zapłaty i 2223 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 1 i 2).

Powyższe orzeczenie zapadło w oparciu o następujące ustalenia i wnioski, których istotne elementy przedstawiają się następująco:

19 września 2009 r. powód złożył wniosek o zawarcie umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym ze składką regularną M. (...). Umowa taka została zawarta 24 września 2009 r. z (...) S.A. Powód zobowiązał się do wpłacania comiesięcznej składki regularnej w kwocie 200 zł. Zgodnie z OWU powyższego produktu przedmiotem umowy jest ubezpieczenie na życie oraz inwestowanie środków pochodzących ze składek w ramach Ubezpieczeniowych Funduszy Kapitałowych w okresie, w jakim umowa została zawarta. Ubezpieczonemu należy się wypłata w wysokości Świadczenia Wykupu nie wyższego niż kwota odpowiadająca Wartości Części Wolnej Rachunku powiększonej o określony procent Wartości Części Bazowej Rachunku. Wartość Części Bazowej Rachunku to wartość środków zapisanych w danym dniu na Rachunku Jednostek Funduszu obliczona jako liczna Jednostek Funduszu pomnożona przez właściwe Ceny Jednostek Funduszu i wartość gotówki. Umowa jest zawierana na okres 15, 20, 25 lub 30 lat. Umowa ulega rozwiązaniu wskutek odstąpienia od umowy przez Ubezpieczającego, rozwiązania umowy przez Ubezpieczającego, niezapłacenia składki lub wypłaty Świadczenia Wykupu na żądanie Ubezpieczonego. Wówczas Ubezpieczyciel dokona wypłaty Świadczenia Wykupu. Przy czym wypłacona wysokość Świadczenia Wykupu w zakresie Wartości Części Bazowej Rachunku jest pomniejszana o koszty poniesione przez Ubezpieczyciela związane z zawarciem umowy oraz koszty związane z jego działalnością gospodarczą, które nie mogły być pokryte z opłat z uwagi na przedterminowe rozwiązanie umowy. Wysokość Świadczenia Wykupu jest równa Wysokości Części Wolnej Rachunku oraz określonego procentowi Wartości Części Bazowej Rachunku. Ów procent w przypadku rozwiązania w 5 roku umowy zawartej na 25 lat wynosi 40%. W 2014 r. powód złożył wniosek o całkowitą wypłatę Świadczenia Wykupu. Umowa uległa rozwiązaniu. Dokonano następującego rozliczenia: łączna wartość Części Bazowej Rachunku to 11166,78 zł. Świadczenie Wykupu to 4466,71 zł.

Według sądu, powództwo jest zasadne, zaś rozważania rozpoczął od uwag dotyczących natury stosunku prawnego łączącego powoda i pozwanego, wskazując, że powód zawarł umowę ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, która to jest niewątpliwie umową mieszaną o charakterze ubezpieczeniowym „ochronnym” i o charakterze inwestycyjnym, na co zresztą wyraźnie wskazuje jej nazwa. Sąd podniósł, że opłacana składka, w przeciwieństwie do „czystych” umów ubezpieczeniowych, miała być dalej inwestowana w celu osiągnięcia zysku, co wynika bezspornie z samych postanowień umowy i dlatego istota stosunku prawnego łączącego strony nie sprowadzała się do ubezpieczenia od ryzyka śmierci, ale w istocie jej punkt ciężkości przesunął się w kierunku oszczędnościowo-inwestycyjnym.

Zwrócono uwagę, że powód żądał zapłaty 6700,07 zł, niesłusznie jego zdaniem zatrzymanej przez pozwanego części Świadczenia Wykupu. Samo powództwo tak sformułowane można oprzeć o koncepcję bezpodstawnego wzbogacenia – pozwany bez podstawy prawnej wzbogacił się o niewypłaconą część świadczenia. Swe działania zaś miał wyprowadzić z postanowień umownych ograniczających wysokość wypłaty, które zdaniem powoda są klauzulą abuzywną. Sąd zaznaczył, że będzie posługiwał się dla owej zatrzymanej części pojęciem „opłaty likwidacyjnej”, bowiem de facto taki jest jej charakter. Świadczy o tym treść § 10 pkt 5 gdzie wspomina się, że Wartość Części Bazowej Rachunku uwzględnia pomniejszenie o koszty jakie miał ponieść Ubezpieczyciel. Koszty należy rozumieć jako opłaty związane z przedwczesną likwidacją umowy.

Następnie sąd przytoczył art. 405 k.c. oraz art. 410 k.c., odniósł się do kwestii zarzutu przedawnienia do treści art. 118 k.c. oraz omówił problematykę konstrukcji klauzuli abuzywnej w oparciu o art. 385¹ § 1 k.c. art. 385² oraz 385³ k.c., art. 479³⁶ – 479⁴⁵ k.p.c.

Dla sądu, nie ulega wątpliwości, że powód jest w omawianym stosunku obligacyjnym konsumentem, a pozwany przedsiębiorcą stosującym wzorzec umowy. W ocenie sądu postanowienia dotyczące opłaty likwidacyjnej a konkretnie jej wysokości nie dotyczą głównych świadczeń stron w przypadku niniejszej umowy. Sąd po raz kolejny wskazał,

że ma ona charakter mieszany. Gdy chodzi o część ubezpieczeniową, to można do nich zaliczyć wysokość składki, okres trwania ubezpieczenia, określenie co jest ryzykiem ubezpieczeniowym. W przypadku części inwestycyjnej można tu zaliczyć sposób inwestowania składki, sposób ustalenia zysku powoda itp. Z pewnością jednak głównym świadczeniem stron nie są w obu przypadkach koszty związane z przygotowaniem umowy i koszty związane z działalnością gospodarczą Ubezpieczyciela czyli faktyczna „opłata likwidacyjna” przewidziana w gruncie rzeczy na wypadek wcześniejszego zakończenia umowy. Nie była ona także z całą pewnością ustalona indywidualnie z powodem.

Zdaniem sądu, przedmiotowa opłata jest pochodną Wartości Części Bazowej Rachunku, czasu trwania umowy i czasu na jaki została zawarta. Dla umów 25-letnich w 5 roku to 40%. Innymi słowy Świadczenie Wyплаты to 40% Części Bazowej, a zatem Ubezpieczyciel zatrzymuje sobie 60% Części Bazowej. Skoro Część Bazowa w przypadku powoda wynosiła 11166,78 zł, to 40% to 4466,71 zł, a zatrzymane 60% to 6700,07 zł, o jakich mowa w pozwie.

Podniesiono przy tym, że postanowienie przewidujące takie ograniczenie Świadczenie Wyплаты uznaje się za nieuczciwą praktykę, wskazując, na wyrok SN z 18 grudnia 2013 r. (ICSK149/13, OSNC nr 10 z 2014 roku, poz. 103) i decyzję Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z 15 marca 2016 r. nr (...) oraz porozumienie z 19 grudnia 2016 r. pomiędzy Prezesem Urzędu oraz V. L. Towarzystwem (...) S.A. V. (...), gdzie zawarto pogląd, że część Świadczenia Wykupu powinna być w pierwszym roku obowiązywania polisy nie mniejsza niż 71% Części Bazowej Rachunku. Jednocześnie wysokość części Świadczenia Wykupu ustalonej w oparciu o Część Bazową Rachunku w każdym kolejnym roku obowiązywania polisy miała być powiększana - o 2% albo o 1% .

W świetle powyższych uwag sąd uznał komentowaną klauzulę za niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ k.c. i przez to niewiążące powoda. Konsekwencją tego jest to, że pozwany nie miał podstawy prawnej do pobrania (w tym przypadku zatrzymania) 6700,07 zł, lecz winien wypłacić całość Świadczenia Wykupi z chwilą otrzymania wezwania.

W zakresie odsetek sąd przedstawił pogląd, że w przypadku świadczenia nienależnego zobowiązanie do jego zwrotu ma charakter bezterminowy i staje się wymagalne z chwilą wezwania do zapłaty (art. 455 k.c.). Za wezwanie do zapłaty należy uznać już wystąpienie o wypłatę Świadczenia. Biorąc pod uwagę termin przedawnienia odsetek (3 lata), naliczenie ich za okres 3 lat wstecz od wytoczenia powództwa jest zasadne. Stąd też zasądzono odsetki (art. 359 i art. 481 k.c.) zgodnie z żądaniem pozwu.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c., na które złożyła się opłata od pozwu, wynagrodzenie pełnomocnika - § 2 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie - oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany, zaskarżając go w części: tj. co do kwoty 1313,30 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 9 stycznia 2019 r. do dnia zapłaty (tj. co do skapitalizowanych odsetek ustawowych za opóźnienie liczonych od 6707,07 zł obejmujących okres od dnia 08.01.2016 r. do dnia 25.10.2018 r. wraz z dalszymi odsetkami od 9 stycznia 2019 r. do dnia zapłaty oraz orzeczenie o kosztach postępowania, zarzucając:

1/ naruszenie przepisów prawa materialnego, a to:

- art. 455 k.c. w zw. z art. 481 § 1 k.c. poprzez zasądzenie skapitalizowanych odsetek liczonych od kwoty 6707,07 zł od terminu określonego w OWU (z pominięciem odsetek przedawnionych za ponad 3 lata przed wniesieniem pozwu), pomimo prawidłowego wskazania przez Sąd, że roszczenie ma charakter bezterminowy i staje się wymagalne z chwilą wezwania do zapłaty;

- art. 65 § 2 k.c. w zw. z wnioskiem o wypłatę Świadczenia Wykupu przez przyjęcie, że wniosek o wypłatę Świadczenia Wykupu należy uznać za wezwanie do zapłaty pozostałej kwoty zgromadzonej na rachunku;

- art. 455 k.c. przez błędną wykładnię i uznanie, że wezwanie do zapłaty kwoty Świadczenia Wykupu (wnioskiem o jej wypłatę) należy uznać za wezwanie również pozostałej części kwoty zgromadzonej na rachunku powoda

2/ naruszenie przepisów postępowania, przepisów prawa procesowego, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, tj.:

- art. 233 § 1 k.p.c. a contrario przez dokonanie oceny dokumentu nie stanowiącego dowodu w przedmiotowym postępowaniu tj. wniosku o Wypłatę Świadczenia Wykupu co doprowadziło do niewłaściwego uznania przez sąd, że złożenie tego wniosku o wypłatę Świadczenia Wykupu należy uznać za wezwanie do zapłaty kwoty stanowiącej pozostałą część rachunku;

- art. 100 zd. 2 k.p.c. w zw. art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 28 pkt 4 ustawy o kosztach w sprawach cywilnych, poprzez niezastosowanie, i obciążenie pozwanej opłatą stosunkową od pozwu, kiedy opłata od pozwu w sprawie uproszczonej dla wps określonego w powyższej sprawie wynosi 300 zł;

- art. 100 zd. 2 k.p.c. w zw. z art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 ust. 1 ustawy o kosztach w sprawach cywilnych, poprzez błędne zastosowanie i obciążenie pozwanej na skutek stosunkowego rozdzielenia kosztów opłatą stosunkową od pozwu (406 zł), kiedy powyższa sprawa rozpoznawana jest w uwzględnieniu regulacji postępowania uproszczonego.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty skarżący wniósł o zmianę wyroku poprzez: oddalenie powództwa co do kwoty 1313,30 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 9 stycznia 2019 r. do dnia zapłaty; stosunkowe rozdzielenie kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych od powoda na rzecz Pozwanego na podstawie art. 100 k.p.c.; zasądzenie kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych za postępowanie odwoławcze

od powoda na rzecz pozwanego; rozpoznanie apelacji na rozprawie i zwrot nadpłaconej części opłaty od apelacji w wysokości 36 zł, ponieważ niniejsza

sprawa jest sprawą uproszczoną (wps do 20000,00 zł, złożona po 1 czerwca 2017 r.), a tym samym opłata od apelacji winna zostać uiszczona jak w postępowaniu uproszczonym i zostać określona na poziomie 30 zł (art. 28 pkt 1 ustawy o kosztach w sprawach cywilnych w zw. z art. 18 ust. 2 w/w ustawy).

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej oraz zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm prawem przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest uzasadniona, tj. co do zasądzonej kwoty 1313,30 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 9 stycznia 2019 r. do dnia zapłaty i kosztów procesu. Natomiast nie jest zasadna w zakresie odnoszącym się do ustalenia opłaty stosunkowej od pozwu i apelacji.

Należy zgodzić się apelującym, że doszło w sprawie do naruszenia przepisu prawa materialnego art. 65 § 2 k.c. poprzez niewłaściwą jego wykładnię,

w tym kontekście art. 233 § 1 k.p.c. poprzez nieprawidłowe przyjęcie przez Sąd Rejonowy, że wniosek o wypłatę świadczenia z polisy stawiał także wezwanie do zapłaty nienależnej opłaty likwidacyjnej. Świadczy o tym nie tylko treść wezwania do wykupu polisy, treść umowy, ale też wezwanie do zapłaty kwoty dochodzonej pozwem.

Rację ma więc skarżący, że niezasadnie Sąd Rejonowy przyjął, że powodowi należą się również skapitalizowane odsetki od terminu określonego w OWU, czym dopuścił się naruszenia art. 455 k.c.

Podkreślić należy, że świadczenie z tytułu zwrotu bezpodstawnego wzbogacenia (a z takim mamy do czynienia w niniejszej sprawie) ma charakter bezterminowy, na co również zwrócił uwagę Sąd Rejonowy, a zatem winno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika – art. 455 k.c. W niniejszej sprawie powód wezwał pozwanego do zapłaty pismem z dnia 10 października 2018 roku. W wezwaniu tym wyznaczony został termin do dokonania zapłaty nieprzekraczający 25 października 2018 roku. Mając na uwadze termin przedawnienia odsetek (3 lata), naliczenie ich za okres 3 lat wstecz od wytoczenia powództwa (9 stycznia 2019 roku), w realiach niniejszej sprawy nie jest zasadne żądanie przez powoda odsetek za okres (od 8 stycznia 2016 roku do 25 października 2019 roku) t.j. za okres przed wezwaniem do spełnienia świadczenia - co do kwoty 1313,30 zł.

Nietrafne są również zarzuty dotyczące naruszenia art. 100 zd. 2 k.p.c. w zw. art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 28 pkt 4 i art. 13 ust. 1 ustawy o kosztach w sprawach cywilnych. Wbrew stanowisku skarżącego, przedmiotowa sprawa nie była rozpoznawana w postępowaniu uproszczonym, gdyż podstawą prawną jej rozstrzygnięcia stanowiły przepisy art. 405 i nast. k.c. regulujące kwestię bezpodstawnego wzbogacenia, która to nie mieści się w zakresie regulacji art. 505¹ k.p.c. Dlatego też, w sprawie ustalenie opłat od pozwu oraz apelacji w wysokości opłaty stosunkowej od wartości przedmiotu sporu i wartości przedmiotu zaskarżenia była prawidłowa. W tych warunkach, żądanie przez pozwanego zwrotu „nadpłaconej części opłaty od apelacji” nie ma racji bytu i jest nieuzasadnione.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., w ten sposób, że obniżył kwotę zasądzoną w pkt 1 z 8108,37 zł do 6795,07 zł, o czym orzekł jak w punkcie I a sentencji, oddalając powództwo w pozostałym zakresie, dodając po punkcie 1 punkt 1a, o czym orzekł jak w punkcie I b sentencji.

Ze względu na zmianę wyroku, należało dokonać na podstawie art. 100 zd. 1 k.p.c. w z art. 386 § 1 k.p.c., korekty rozstrzygnięcia o kosztach procesu należnych stronom.

Z żądanej sumy 8108,37 zł zostało zasądzone na rzecz powoda ostatecznie 6795,07 zł, co oznacza, że powód w postępowaniu pierwszoinstancyjnym wygrał sprawę ostatecznie w 84 %, zaś w 16 % przegrał i dlatego zasadnym było zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda 1576,60 zł zamiast 2223 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, o czym orzeczono jak w punkcie I c sentencji.

Dalej idąca apelacja podlegała oddaleniu w oparciu o treść art. 385 k.p.c., o czym orzeczono jak w punkcie II sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego, Sąd Okręgowy orzekł jak w punkcie III sentencji, na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. oraz § 2 pkt 2 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.), zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu, który w postępowaniu odwoławczym pozwany wygrał w całości.

Sąd zasądził więc od powoda na rzecz pozwanego 201 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym (opłata od apelacji plus koszty zastępstwa).